

**ALLAKIRJUTANU KODUKONTORITEST – KOGEMUS ÜLE POOLE
SAJANDI¹
ÜBER DIE HEIMBÜROS DES UNTERZEICHNERS – ERFAHRUNG VON
ÜBER EINEM HALBEN JAHRHUNDERT
ABOUT THE HOME OFFICES OF THE UNDERSIGNED – EXPERIENCE OF
OVER HALF A CENTURY**

Artikli ülesehitus-sisukord:

Sissejuhatus

1. Kodukontor Tallinnas, Pirita linnaosas – Pirita-Kosel
2. Haru-kodukontor Lääne-Virumaal, Tapa vallas – Karkuse külas
3. Harukontoris võib ka nn ellujäämiskursust läbida
4. Haru-kodukontor Pärnu kesklinnas

Lõpetuseks

Lisad:

A: Mõni sõna metsanoorendikest ja kolm fotot

B: Tiina Kremann (3.06.1952 – 13.11.2024). In memoriam

Sissejuhatus

Kuigi Corona-19 viirus sundis paljud inimesed kodusele tööle ja soodustas **oma kodukontori** loomist, **on allakirjutanu jaoks töö kodukontoris eksisteerinud juba rohkem kui pool sajandit**.

Alljärgnevas ülevaate artiklis tooks **lühikirjelduse-näite oma kodukontorist Tallinnas ja haru-kodukontoritest Lääne-Virumaal ja Pärnus** koos aastakümnete jooksul eesmärgipäraselt tekitatud lisavõimalustega enamaks kui tööks, vaid pärast tööd ka ihu ja hinge taastamiseks (lisatud on ka fotod, et üldpilt oleks selgem). Seega – õppe- ja teadustöö kõrval Eestis ning teistes riikides on allakirjutanal õnnestunud ka millegi muuga tegeleda (konverentside korraldamise ettevalmistamine ja ajakirja väljaandmine; talu ülesehitamine ja metsa majandamine; pargi rajamine-arendamine jms).

Artikli eesmärgiks on kirjeldada tehtut, kodukontorite võimalusi ning anda ka lugejale selgust oma kogemustele tuginedes, võib-olla ka teisi inimesi julgustada oma kodukontorit tegema, et siis sellest nii tõist ratsionaalsust kui lisaväärtust saada. Ehk on mõnele lugejale siit ka midagi kasulikku.

Allakirjutanu seadis enesele järgmised nn uurimisülesanded artikli kirjutamiseks:

- Kodukontor ja selle arendamine oma kodus, Pirita-Kosel;
- Nn haru-kodukontor maakodus Kaasiku talus, seoses maade tagastamisega;

¹ NB! Artikli – lisa 3 (sh 13 värvifotot, so kokku kakskümmend kolm lehekülge) trükikulud, kannavad allakirjutanu ja Mattimar OÜ ühiselt, kuna nendel lehekülgedel on tegemist allakirjutanu ja firma Mattimar OÜ ühist **kodukontorit** tutvustava lühiülevaatega Tallinnas ning sellega kaasnevast (sh **harukontoritest** ning täiendavatest tegevusvõimalustest, mida ka harukontorid on pakkunud /teadustegevus, metsandus, haljastus talupargis, ka Pirita-Kosel/; ka aiandus koduaias Pirita-Kosel, aiandus jms Kaasiku metsatalus; õppetöö ja teadustegevus ning võimalused nii puhkuseks kui mitmekesisest kultuurielust ja suvest osasaamiseks suvepealinnas Pärnus).

- Kogemused ellujäämiseks ekstreemtingimustes maakodu harukontoris;
- Täiendav haru-kodukontor Pärnus seoses õppetööga TÜ Pärnu Kolledžis;
- Illustreerimiseks ehk kirjutise paremaks mõistmiseks valitud fotod (16 tk).

Allakirjutanu kodukontor on erinevate võimalustega arenenud ja eksisteerinud tänaseks juba 57 aastat (1967–2024). Kodukontorid võib jagada oma arengute ja võimalustega viide perioodi (kõik nn kodukontorid kolmel perioodil Pirita-Kosel², hiljem haru-kodukontorid ka Tapa vallas ja Pärnu linnas), kusjuures kolmas periood areneb ja eksisteerib koos neljanda ja seejärel ka viienda perioodiga:

- Esimene periood: 1967–1980 (elamu teisel korrusel ca 6 m² tuba-töökabinet ümara aknaga; sisustus: kirjutuslaud ja abilaud kahe töökohaga-toolidega, laualamp ja telefon /paralleel esimese korruse telefoniga/, raamaturiiulid paiknesid ühel seinal kirjutus- ja abilaua ees – kohal, tugitool külalisele; akendeta nn kõrval kambris asus mahukas enda valmistatud seinakapp kõigile oma riietele ja kraanikauss, kraanidest tuli nii külm kui soe vesi; samas ruumis oli ka teisel korrusel trepp üles põõningule, kolmandale korrusele /tollase laeluugi kaudu/).

Esimese perioodi töökabinet ja sellega kõrval olev endine magamistuba samal korrusel vahetasid omavahel asukohad järgmiseks perioodiks.

- Teine periood: 1980–1995 (elamu teisel korrusel ca 7,5 m² tuba-kodukontor suure kahepoolse aknaga, vaatega tänavale; kirjutuslaud tooliga, laualamp ja telefon /paralleel esimese korruse ja kõrval asuva magamistoa telefoniga/, raamaturiiulid kahe seinal: kirjutuslaua tooli tagaseinal – kohal ja kõrval seina ääres maast-laeni; kirjutuslaua ees tugitool külalisele; 1983. aastal lisandus kohver-kirjutusmasin „Erika“ – kingitus Saksa DV Berliini kolleegilt Peter Hossilt; 1990. aastal, pärast esimest stažeerimist Saksamaa LV ülikoolides, lisandus personaalarvuti koos printeriga);
- Kolmas periood: 1995 – tänaseni. Kolmandal korrusel /endisel põõningul; endine laeluuk ja redel asendusid korraliku trepiga/ ca 40 m² kodukontor-büroo kolme tsooniga:

trepilt sisenemisel *esimene, nn puhketsoon* – diivani, diivanilaua ja tugitoolidega; lisaks kohe paremal kraanikauss (kraanist külm vesi), selle kõrval nurga-kapriiul kohvi-teeparaadiga; kõrvalseina ääres kummut; diivani ja tugitoolide vastas värviteleviisor, kõrval vana muusikakombain (raadio-duubelkassetmagnetofon esimeselt stažeerimiselt Saksamaa LV-s 1989–1990).

Seejärel edasi riulite vahele astudes jõuame toa keskel asuvasse *teise, nn väikese raamatukogu tsooni* – kus on maast-laeni 13 riulit õppe-, teadus- ja hobikirjandusega, sh miniarhiiv. Raamatukogu kõrval on katuseaken (vaade Kloostrimetsale ja Tallinna Teletornile³), ruumi otstes on ümaraknad (trepil juurest vaade läbi suure

² Kõik elamu kodukontorid (ka kõik elamu teised ruumid) olid ja on kõetavad keldrikorrusel asuva keskküttekatla abil. Lisaks on esimesel korrusel õhk-õhk soojuspumpad, mida kasutatakse vastavalt vajadusele. Paigaldamisel on päikesekütte paneelid kõige juurde kuuluvaga (sh energia salvestusseade).

³ 1980. aastal toimusid Moskvast suveolümpiamängud ning Tallinnas olümpiapurjeregatt. Teletorni hoone lisati olümpiaobjektide nimekirja, mis garanteeris nõuhoolduse tee olulise varustuse saamiseks, sh Vilniuse teletorni jaoks mõeldud aparatuur seati hoopis Tallinnas üles. Torni nurgakivi pandi 30.09.1975 ning 13.06.1978 saavutati torni ehitamisel projektikõrgus (314 m). 30.10.1978

männi okste naaberaeda; töötsoonis, kirjutuslaua tagant on vaade Kloostrimetsale ja naaberaedadesse).

Teisel pool raamatukogu on *kolmas, nn töötsoon* – suur kirjutuslaud /laualamp ning sooja-külma õhu ventilaator ja lauatelefoni koht – telefoni ammu ei kasuta ja on kõrvaldatud/ tugitooli ja laua juurde kuuluva abilauaga (koos lauaarvutiga), tugitooli kõrval riul-abilaud laua-paljundusaparaadiga, lisaks harva kasutatav endine kohver-kirjutusmasin „Erika“; kirjutuslaua vastas nurgariul, riuli ja kirjutuslaua vahel abilaud lauaprinteriga, sh lisaks pingiga töökoht töötamiseks sülearvutile; üle kirjutuslaua vastasseinas väiksem laud nn jooksvatele asjadele ja toiminguteks, mille kõrval asub väheldane külmkapp (jää võimalus).

- Neljas periood: esimese haru-kodukontori loomine (seda soodustas suvekodu-talu asutamine):
 - Lääne-Virumaal, Tapa vallas, alates aastast 2001 – tänaseni (talu elamu teisel korrusel ca 15 m² tuba-kodukontor-magamistuba päikeseloojangupoolse aknaga /vaade koduparki, kus aeg-ajalt liiguvad metskitsed, rebased, jäneseid jt elukad/: akna all kirjutuslaud tooli ja lauallambiga; selja taga kapp-riiul valitud kirjandusega, vasakul seinakapp eelmise sajandi esimese poole riidekapi ni-kerdatud ustega, diivani kõrval kušett öökapiga ning vastas sajandi alguse vär-viteleviisor. Toas vajadusel sülearvuti ja muu vajaliku kaasaskantava tehnika kasutamise võimalus.
- Viies periood: teise haru-kodukontori loomine (vajadus selleks tekkis seoses õp-petööga Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis):
 - Pärnu kesklinnas, alates 2005. aastast tänaseni (kolmekorruselise korterelamu teisel korrusel asuvas korteris ca 16 m² suurusel aknaga magamistoas sisusta-tud osaliselt akna all oleva kirjutuslaua ja tugitooliga töönurk (lauaprinter ja laualamp; sülearvuti kasutamise võimalus); seljataguse vastasseina ääres riil vaheseerialase ja õppe- ning huvikirjandusega. Toas ahju ja elektriküte). Ak-nast paistab sisse hommiku- ja lõunapäike.

Võimalik, et töönurk-kodukontor seatakse edaspidi laiemalt sisse korrus ülespoole.

* * *

Järgnevas artiklis (sh 16 fotot) on tegemist allakirjutanu ja Mattimar OÜ ühist **kodu-kontorit** (distsants- ehk kaugtööd võimaldavat töökohta) tutvustava lühiülevaatega Tal-linnas ning sellega kaasnevat (sh harukontoritest ning täiendavatest

toimus ülemise ehitusosa sõrestiku ülestõstmine. Ülemise torniümbrise metallsõrestik massiga üle 120 tonni pandi kokku maapinnal torni tüve ümber ja tõsteti siis 170 m kõrgusele. Vaateplatvormi kõrgus 170 m, vaateplatvormi läbimõõt 38 m. (allikas: Tallinna Teletorn. Ajalugu. [https://tele-torn.ee/meist/ajalugu/] 25.02.2024.

Teletorni kõige ülemisem osa, mast mitmesuguse tehnika ja antennide jaoks tõsteti hiljem, teisel katsel, helikopteri abil. Esimene katse ebaõnnestus (kuupäeva ei mäleta, sest ei fikseerinud seda): minu kõõgiaknast paistab teletorn ning ühel hommikul ca kella 10.00 ajal kui ma hommikusööki sõin, paelus minu tähelepanu helikopter, mis tiirles teletorni kohal ja üritas trossi otsas rippuvat ülemist osa alumise osaga ühendada. Vaatamata korduvatele katsetele see tegevus ebaõnnestus ning kogu ülemine konstruktsioon kukkus loperdades alla (ilmselt koos kallihinnalise tehnikaga). Kui uus konstruktsioon valmistati, siis selle üles tõstmine ja paigaldamine õnnestus (mida mina ei näi-nud).

tegevusvõimalustest, mida ka harukontorid on pakkunud /teadustegevus, metsandus, haljastus /talupargis, ka koduaias Pirita-Kosel/, aiandus jms Kaasiku metsatalus; õppetöö ja teadustegevus ning võimalused nii puhkuseks kui mitmekesisest kultuurielust osa-
saamiseks suvituslinnas Pärnus/).

Artiklis oleva esimese viie fotoga püütakse anda selgemat pilti Pirita-Kosel oleva kodukontoriga seonduvat, järgnevad seitse fotot ilmetstavad Kaasiku talu haru-kodukontorit ja talu üldiselt.

Edasi tooks **lühikirjelduse-näite oma kodukontorist Tallinnas ja haru-kodu-kontoritest Lääne-Virumaal ja Pärnus** (detailidesse eriti ei lasku) koos aastakümnete jook-sul eesmärgipäraselt tekitatud lisavõimalustega enamaks kui tööks, vaid pärast tööd ka ihu ja hinge taastamiseks (kirjeldustele on lisatud fotod selguse mõttes). Seega – õppe-ja teadustöö kõrval Eestis ning teistes riikides on kodukontorites õnnestunud ka millegi muuga tegeleda (konverentsi korraldamise ettevalmistamine ja ajakirja väljaandmine; talu ülesehitamine ja metsa majandamine; pargi rajamine-arendamine jms).

1. Kodukontor Tallinnas, Pirita linnaosas – Pirita-Kosel

Ülejärgmisel ja sellest järgmistel lehekülgedel paiknevad viis fotot (1–5) on tehtud Pi-rita-Kosel. Neist neljal asub allakirjutanu kodu-villa kolmandal korrusel, vintskapist-mansardist kõrgemal, tehniliselt vajalikul tasemel varustatud **kodukontor-büroo** koos raamatukogu ja nõupidamise-, hobi- ning puhkealaga – pindala ca 40 m² (valminud 1994–1995). Talvised vaated (fotod 1–3) on lõunast Kose tee poolt, varakevadine (foto 4) läänest. Bürool on põhja poolel katusaken (vaatega Tallinna Teletornile ja taamal ole-vale Kloostrimetsale ning eriti suvel ka päikesetõusule), ida (talvine päikesetõus) ja lääne poolel (vaatega päikeseloojangule ja taamal oleva Kloostrimetsa mändidele) on bürool maja otstes aga ümaraknad. Viiendal fotol on aia nurgas asuv suitsusaun.

Artiklil käesolevas punktis 1 paikneval esimesel *neljal fotol* (1–4) asub allakirjutanu kodu-villa kolmandal korrusel, vintskapist-mansardist kõrgemal, tehniliselt vajalikul ta-semel varustatud **kodukontor-büroo** koos raamatukogu ja nõupidamise-, hobi- ning puhkealaga – pindala ca 40 m² (valminud 1994–1995). Talvised vaated (fotod 1–3) on lõunast Kose tee poolt, varakevadine (foto 4) läänest. Bürool on põhja poolel katusaken (vaatega Tallinna Teletornile ja taamal olevale Kloostrimetsale ning eriti suvel ka päike-setõusule), ida (talvine päikesetõus) ja lääne poolel (vaatega päikeseloojangule ja taamal oleva Kloostrimetsa mändidele) on bürool maja viiluotstes aga ümaraknad.

Varasemas, teisel korrusel vintskapi-mansardi kõrval asunud väikeses töökabinetis (1967–1980) ja seejärel suuremas, vintskapis-mansardis asunud kodukontoris (1980 – 1995) on allakirjutanu Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) aegadel (1989–1995) ka oma üliõpilasi konsulteerinud ja eksamineerinud.⁴ Maja kolmanda korruse renoveerimise jä-rel aastal 1995 oli võimalus kodukontor bürooks arendada ja tööpinda oluliselt

⁴ Kui aastal 2002 toimusid Pirita-Kosel ulatuslikud kanalisatsiooni paigaldamise tööd ning ka tänav allakirjutanu elamu ees oli torude paigaldamiseks üles kaevatud ja kraavitatud, siis sai Tallinna Kommunaalametile (tolleaegne juhataja Ain Valdmann) tehtud ettepanek – tänavale krundi ette ehi-tada nn parkimistasku autole, et edaspidi nii üliõpilastel, kolleegidel kui teistel külalistel oleks mu-gavam parkida. See parkimiskoht ka rajati ning on tänaseni aktiivses kasutuses ning pargitud auto ei sega tänaval toimuvat intensiivset liiklust.

laiendada, sest korduvad ja pikaajalised stažeerimised teiste riikide ülikoolides võimaldasid enesele korralik erialane raamatukogu komplekteerida (ostud, kingitused jms). Seega, töökabinet-kodukontor-büroo on allakirjutanu jaoks eksisteerinud juba alates keskkooli lõpuaastatest 1967–1968 ja Tallinna Polütehnilise Instituudi (TPI) üliõpilasaastatel 1968–1974 kuni tänaseni.

Selles **kodukontoris** valmis ka allakirjutanu väitekiri (1978–1981), toimus osaline teadustöö ja õppetööks ettevalmistumine TPI/TTÜ majandusteaduskonnas (1975–1998, sh ettevõtetes ja teistes organisatsioonides), Tartu Ülikooli (TÜ) majandusteaduskonnas, TÜ Pärnu Kolledžis ja TÜ Narva Kolledžis töötamise perioodidel (1996–2019), aga samuti majanduspoliitika teaduskonverentside ettevalmistamine ja koordineerimine ning käesoleva teadusajakirja koostamine-arendamine alates 1984. aastast.

Samal tööpinnal on toimunud ka ettevalmistused paljudeks teisteks konverentsideks (1976–2022 /Eesti, Läti, Leedu, Valgevene, Venemaa, Armeenia, Ukraina, Usbekistan, Kasahstan, Georgia, Bulgaaria, Prantsusmaa, Saksamaa, Soome, Taani, Ungari/) ja stažeerimisteks välisriikide ülikoolides (1988–2016 /Saksamaa, Austria, Ukraina, Venemaa jt/; 2013–2017, 2021 /Georgia, Venemaa/). Samuti alates aastast 2018 külalisprofessori ülesannete täitmine Georgia ülikoolides **kodukontori** sidevahendite kaasabil. Siin toimub ka Mattimar OÜ tegevus (alates aastast 1993) ning vajadusel töö ka nn **haru-kodukontorites** Lääne-Virumaal **Kaasiku metsatalu-suvekodus** /lisandus 2001. aastal/ ja **Pärnu kahekorruselises korteris-kodukontoris** /alates sügisest 2005/).

Nõukogude ajal lähetusel olles oli Tallinnas raskusi hotellikohtade saamisel. Siis oli allakirjutanul hea võimalus oma kodus-villas Pirita-Kosel Tartu Ülikooli kolleegidele sõpradele vajadusel öömaja pakkuda ning samas ka huvitavatel ja aktuaalsetel teemadel arutleda-diskuteerida (korduvalt on ööbinud näiteks, pinginaaber Rakverest Enn Leppik, koolikaaslane Rakverest ja riigikogulane Peeter Kreitzberg /14.12. 1948, Pärnu – 3.11. 2011, Peking, Hiina), kolleeg TÜ-st Janno Reiljan (8.10. 1951– 23.01.2018), kolleeg TÜ-st Jüri Sepp jmt).

Fotodel 6–12 on fikseeritud allakirjutanu Lääne-Virumaal asuva metsatalu-suvekodu hoonete, perepargi ja metsa vaated, mis on täiendavalt seotud ka Tallinna kodukontori tegevusega nii töiste vajaduste kui puhkehetkedega.

* * *

*Fotod (1, 2, 3)⁵ siin ja järgmisel leheküljel: vaade tänavalt allakirjutanu kodule-villale ja **kodukontorile** Tallinnas Pirita-Kosel, kus allakirjutanu saadab aastalõpul 2021 kolleegidele ja ajakirja teistele lugejatele lumise Jõulud-2021, aastavahetuse 2021/2022, lootusrikkama Uue Aasta 2022 (sel talvel oli harukordselt palju lund), samuti aastavahetuse 2022/2023, kuuma suvega aasta 2023, aastavahetuse 2023/2024, päikeselise ja vihmase, kohati põua-aasta 2024 ning etteruttavalt aastavahetuse 2024/ 2025 ja prognoosimata aasta 2025 tervituse. Mõneti sarnased fotod 1, 2 ja 3 on esitatud seepärast, et hoone fassaadist tervikpilti saada.*

⁵ Kõigil fotodel siin artiklis on jäädvustatud hooneid väljast ja ümbritsevat loodust. Teadlikult pole pildistatud kodukontorite ruume ega sisustust. Allakirjutanu on püüdnud ruumid sisustada tagasihoidlikult kuid kõige vajalikuga, arvestades ka ergonoomilisi aspekte. Pealegi on tekstis üldiselt kirjutatud kodukontori sisustusest ja funktsionaalsusest. Sama kehtib ka tänase kodukontori kohta (kolmandal, katusealusel korrusel, foto 4).

Foto 1. Kodumaja omanik talvel

Foto 2. Vaade tänavalt: kodumaja ja ees aed.

Fotodel 1 ja 2 teisel korrusel, näha oleva nn aknaga vintskapi taga olevas toas (ca 7,5 m²) asus nn teise perioodi töökabinet, sh erialane raamatukogu. Seal sai mõnikord ka üliõpilasi eksamineeritud (näiteks kui 1991/1992 õppeaastal hilissügisest kuni kevadeni olin haiguslehel jalaluu murru tõttu nii haiglas kui kodus).

Foto (4): vaade kodule-villale varakevadel. Kodukontor asub kolmandal, katusekorrusel. Ümmargune aken ülal otsaseinas valgustab kodukontorit läänest ja akna all olevat töölauda lisapindadega. Esimesel korrusel asuva veranda all olevad aknad annavad päevalgust nn keldrikorrusel asuva soome sauna riietus- ja puhkeruumile. Veranda peal olev rõdu pakub näid võimalusi väljas istumiseks jms tegevuseks.

Foto 4. Kodumaja: ülal, kolmandal nn katusekorrusel, ümarakna taga on viimase kodukontori korrus koos raamatukoguga.

Fotol 4 all paremal on näha Eesti kasvavat suhtelist haruldust – harilikku jugapuu. (Eestis kasvab jugapuu Lääne-Eestis, peamiselt Hiiumaal ja Saaremaal, olles üks neljast looduslikult kasvavast okaspuuliigist männi, kuuse ja kadaka kõrval.

NB! Jugapuu okkad ja seemned on väga mürgised!

* * *

Suur osa nii konverentside ettevalmistamisel kui ajakirja väljaandmisel (aastatel 2020–2024 oli konverents seega viiel aastal /28. kuni 32. korda kavandatud ja ette valmistatud, kuid paraku ei toimunud Covid-19 ja seejärel Ukrainas toimuva sõja tõttu/, aga ajakiri ilmus XXVIII kuni XXXII aastakäiku. Käesolevale, 2024. aastale oli 32. konverents ette valmistatud ning ilmus ajakiri XXXII aastakäiku), samuti õppetööks ettevalmistumisel ja teadustöö tegemisel tänase Tallinna Tehnikaülikooli majandusteaduskonnas (TTÜ, endine TPI; alates aastast 1969) ning Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas, Pärnu Kolledžis ja Narva Kolledžis (1996–2019) on tehtud allakirjutanu varasemates töökabinetites ja Mattimar OÜ **kodukontoris** (Tallinnas Piritas linnaosas Kose asumis, ja sellel sajandil ka nn **harukontorites** Lääne-Virumaal Kaasiku metsatalus ja Pärnu kesklinnas).

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
MAJANDUSTEADUSKOND

Logod: vasakult – meie ajakirja ja konverentsi logo; firma-kirjastaja logo; Tartu Ülikooli logo; all – Tallinna Tehnikaülikooli (TTÜ) majandusteaduskonna logo (kõik esindatud institutsioonid on logode kaudu meie ajakirja ja konverentsidega seotud olnud).

* * *

Järgneval viiendal fotol on koduõues paiknev **suitsusaun** (valminud 1995), mille eeskujuks oli Hiiumaal paiknev Soera talumuseumi suitsusaun (üldmõõtmed on veidi vähenenud, sauna eesruum on aga oluliselt suurem ning tehtud kelpkatus). Palgid on pärit ja saetud Kõpu poolsaare metsast (nõ jalal kuivanud mänd-kuusk), transporditud Soera lähedale Kukka külla, kus üks kahest vennast paadimeister (kes oli selleks ajaks valmistanud 134 suurt puutmerepaati) varas oma talus palgid, ladus seinad üles ja nummerdas kõik seinte detailid-palgid.

Seejärel võeti palgid lahti, laoti veoautole ja transporditi allakirjutanu koduhoovi, kus kaks Hiiumaa ehitusmeistrit, olles eelnevalt vajalikud ettevalmistustööd teinud (vundament, saunakeris koos kuumavee katlaga jms), ladusid seinad üles (sammal vahele), paigaldasid sarikad, vahelae leiliruumile ja roovitise ning tegid laastkatuse. Siis ehitati põrandad, saunalava ning paigaldati aknad-uksed. Ülejäänud tööd (sauna ja eesruumi

pingid/ laud, nii eesti kui põhjapõdra sarvedest varnad-nagid) tegi allakirjutanu koos isaga, lisaks paigaldati elektrijuhtmed ja vastavad ühendused sauna eesruumis (valgustuse jaoks pimedatel aegadel). Puidust saunavarustus (külmavee tünn, pesunõud-palid, leili- ja veekapad jms) on Avinurme käsitöömeistrite valmistatud.

Foto 5. Kodune suitsusaun – osa Eesti rahvuslikust rikkusest ja kultuuriväärtustest.

Pirita-Kosel asuvas koduajais paiknevas suitsusaunas⁶ (foto 5) ning selle ees kiigel ja kõrval välikamina-suitsuahju juures on suveperioodil paljusid sõpru ning kolleege nii

⁶ Suitsusaun on ka UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirjas: suitsusaunal on meie kultuuris kaugeulatuvad juured. Saun polnud vanade eestlaste jaoks ainult pesemise koht – see oli paik, kus võeti vastu sünnitusi, pesti surnud, koguneti tähtsateks aruteludeks ja suheldi ka esivanemate hingedega. Oluline osa suitsusauna traditsioonist oli kasetohust saunakingade sidumine ja ka näiteks seal liha suitsetamine.

Nagu nimigi ütleb, mängib selle sauna puhul olulist rolli suits, seega pole neil hoonetel korstnat – suurem osa suitsust väljutatakse enne lavale minekut akende ja uste kaudu. Kuumad kivid hoiavad sauna mitu tundi soojas ja nagu ikka, tuleb neile visata mõnusasti vett, et tekiks aur. Sauna ei mindud kunagi vihata – see aitas stimuleerida vereringet, kooris surnud naharakke ja hoidis noorena.

Suitsusauna pääsemine UNESCO vaimse kultuuripärandi nimekirja ei sündinud tühjast kohast – selle nimel nägid võrusesed 10 aastat vaeva. Eda Veeroja, üks suitsusauna traditsiooni elushoidmise, tutvustamise ja viljelemise eestvedaja toimetab täna Mooska turismitalus, kuhu ootab kõiki huvilisi suitsusauna traditsioonidest osa saama. (Allikas: Mis Eestist kuulub UNESCO pärandisse? [<https://www.puhkaeestis.ee/et/puhka-eestis/mis-kuuluvad-unesco-maailmaparandisse-eestist>] 21.02.2024; ka edasine info pärineb samast allikast).

Mis siis kuulub Eestist UNESCO pärandisse?

Eestist kuulub UNESCO võrgustikesse ja pärandinimekirjadesse mitmeid linnu, paiku ja kultuurinähtusi. UNESCO on ÜRO Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon (ingl United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, lühend UNESCO). See loodi ülemaailmseks koostööks teaduse, hariduse, kultuuri, keskkonnakaitse ja inimõiguste vallas.

UNESCO nimekirjad jagunevad teemade kaupa. Suuremad alateemad, kus on Eesti aarded äramärgimist leidnud:

Eestist kui teistest riikidest võõrstanud (Manfred Hennies /10.09.1938–18.10. 2019; Saksamaa LV, Kieli RÜ/, Jaan Karu /TTÜ/, Sulev Mäeltsemees /TTÜ/, Janno Reiljan /8.10.1951–23.01.2018; TÜ/, Igor Risin /Venemaa, Voroneži RÜ/, Jüri Sepp /TÜ/ jpt, on osalenute seas olnud) ning konverentside korraldamise, ajakirja väljaandmise ja teiste aktuaalsete sündmuste probleeme mõnikord ka suitsulesta, grillvorsti ja -liha, kaminatele jms juures (rääkimata saunatamisest-vihitlemisest) arutatud.

2. Haru-kodukontor Lääne-Virumaal, Tapa vallas – Karkuse külas

Lääne-Virumaal asuv **Kaasiku metsatalu**⁷ on renoveeritud-taastatud endise Sireli talu asemele (alates aastatest 1998–1999) ja elamu juurde on sõprade osalusel rajatud väike

- **Maailmapärandi nimekirja** kuuluvad paigad jutustavad unikaalsel viisil maa ja inimese ajalugu. Need on loodus- või kultuurimälestised, millel on erakordne ülemaailmne väärtus. Eestil on kaks maailmapärandi paika: *Tallinna vanalinn* (1997) ja *Struve geodeetiline kaar* (2005); algetest mõõtmispunktidest on nimekirja kantud 34, millest kolm on Eestis – Tartu Tähetorn ning punktid Võiveres ja Simunas.
- **Maailma mälu registris**: Balti kett, mis toimus Eestis, Lätis ja Leedus 23. augustil 1989. Meeleavalduse ajal võttis umbes kaks miljonit inimest üksteisel käest kinni ja moodustas 600-kilomeetrise inimketi, mis ulatus üle kolme Balti riigi Vilniusest Tallinnani.
- **Vaimse kultuuripärandi nimekirjas**: *Suitsusaunatraditsioon Võrumaal, Kihnu kultuuriruum, Seto leelo* (2009), *laulu- ja tantsupidude traditsioon, Ühepuupaadi ehk haabja ehitamine ja kasutamine Soomaal* (2021).
- **Biosfääri alad**: *Lääne-Eesti saared*.
- **Loovlinnade võrgustik**: *Tartu kui kirjanduslinn* (2015), *Viljandi kui käsitöö- ja rahvakunsti linn* (2019), *Tallinn kui muusikalinn* (2021).

Ootenimistus on kolm objekti (allikas: UNESCO maailmapärand Eestis. [https://et.wikipedia.org/wiki/UNESCO_maailmap%C3%A4rand_Eestis] 21.02.2024):

- üks kultuuripärandi objekt (2002, *Kuressaare kindlus*);
- üks looduspärandi objekt (2004, *Balti klint*);
- üks segapärandi objekt (2004, *Puisniidud* /Laelatu, Kalli-Nedrema, Mäepea, Allika, Tagamõisa, Loode, Koiva, Halliste/).

Pärast ettevalmistustöid esitatakse nende kolme ooteobjekti järel järgmine taotlus vaimse kultuuripärandi nimekirja jaoks: *eesti Tori hobune* (allikas: ERR, 20.02.2024).

⁷ Kaasiku metsatalu sai alguse üheksakümnendatel aastatel õigusvastaselt võõrandatud vara (maa, ehitised jm) tagastamisest (vt. Vabariigi Valitsuse määrus: Õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise kord. Vastu võetud 05.02.1993 nr 36. RT 1993, 7, 106; jõustumine 05.02. 1993; muudetud järgnevate aktidega), st isapoolse vanaisa Jaani endise Kreegi talu metsamaast (3,0 ha). Vara tagastamine või kompenseerimine endistele omanikele või nende õigusjärglastele tugines õigusaktile: „Eesti Vabariigi omandireformi aluste seadus“ (vastu võetud 13.06.1991 RT 1991, 21, 257; jõustumine 20.06.1991; muudetud järgnevate aktidega). Talu põllu- ja karjamaast loobusime ning nende asemel erastasime vanaisa metsa maa kõrval asuvad, vabaks jäänud kinnistud (tänapäev Kaasiku /4,9 ha/ ning ostime Mäenõlva kinnistu /2,77 ha/). Seega on tänase talu suurus 10,67 ha, kuhu on uut metsa istutatud 9,37 hektaril. Edasine tegevus: noorendiku hooldamine ja 0,5 hektaril võsa asemele täiendavalt uue metsa istutamine ning järeltegevus. Kuna metsamaale (Kreegi) ei tohtinud hoonet ehitada, siis täiendavate kinnistute pakkumised allakirjutanule tehti Ambla valla ja endise Saksi valla maanõunike poolt. Kuna Kaasiku kinnistu põhjapoolne osa oli endise Sireli talu hoonete ja haritava maa all (ca 0,9 ha), siis oli mõeldav varem olnud endise elamu renoveerimine ja varasema lauda põllukividest, aga nüüd lagunenu vundamendi taastamine ning selle peale uue

perepark (alustatud 1999, kui allakirjutanu tähistas oma 50. juubelit), metsa korrastatud ning metsamaadele hulk hektareid noort metsa (peamiselt kuusk, aga vähesel määral ka mändi ja kask) istutatud ja hooldatud. Tõsine ja mõnus tegevus on ka igasuvine perioodiline murutraktoriga niitmine taluhoonete ümber (sh perepargis ja rohumaal /kokku ca 0,9 ha/), küla- ja metsateedel ning metsaala nn laoplatsidel.

Metsatalus viibides on seales vaikuses ja värskes õhus kosutav linnulaulu (haigrud, hanned, kaelustuvud /meigas/, kuldnojad, leevikesed, linavästrikud /jalutavad hoovis julgelt/, luiged, lõokesed, pardid, põldpüüd, pääsukesed /pesad abihoones räästa all/, rukkiräägud, rästad, sookured, tihased, toonekured, varblased, vindid, ööbikud jt) ja toksimist (rähnid) kuulata ning võimalusel ka tegevust jälgida, metsalagendikul kakkude tegevust vaikselt ning liikumatult vaadelda, kulliliste kõrglendudest ja saagi varitsemisest osa saada ning mõnigi kord vareste hordide mõneti häirivat kraaksumist-lendamist seirata, kohalikke metsloomi jälgida (jäneseid, oravad, rebased, metskitsed ja -sead jt). Läheduses olen ka ilvest maantee ääres autoga sõites kohanud. Puuriitade vahel on isegi nahkhiirt nähtud. Olematud pole ka hiired ja mutid ning viimased on mõnel aastal palju meelepaha teinud. Aga vahetevahel on hea ka lihtsalt niisama olla, toas kaminatuld silmitseda ning mõtiskleda.

Linnuvaatlusturistide⁸ seas on Eestis vaadeldavate lindude hulgas eriti ihaldatud sellised linnud, nagu kakud, rähnid ja kanalised⁹, nurmkana. Võin olla õnnelik, et oma talu hoovis ja metsas ning talu läheduses olen kohanud ja vaadelnud mõnda isendit neist kolmest liigist (kakulastest loorkakku /okstel istudes ja lennates/, rähniliistest sageli suur-kirjurähne, harva ka väike-rähne /mõlemad fotol 6 oleva suure pärna ja suurte kaskede, üks neist kaskedest on fotol 8, ülaosas toksimas/ ja kanalistest sageli nurmkana koos poegade üle külatee jooksmas).

Metsas olen kohanud metssigu koos põrsastega (keda soomlased väga näha ja pildistada tahavad) ja talu läheduses mitmeid toonekure pesasid vanalindude ja poegade (neid nähes lähedast soomlased ähmi täis ja soovivad fotografeerida). Suurepärase – kutsu või loodusturistid kohale ning lase neil linde ja muid elukaid vaadelda ja kaameraga jäädvustada.

abihoone ehitamine. Loomulikult tuli enne ehitustööde algust taastada ka elektriühendus ning ehitada suurkaev, samuti ajutine varjualune küttepude jaoks rajada.

⁸ Linnuvaatlusturistide ja soomlaste huvidest Eestis räägiti ERR-i ETV-1 kanalil reedel kell 20.15–21.00 olnud saates: „Eesti (täielik ja kontrollitud) ajalugu“ 8/8 (saatejuht: Andrus Vaarik küsitles loodusfotograaf Remo Savisaart).

⁹ Eestis on kanaliste sugukondadest esindatud metsislased ehk püülased ja faasanlased ehk kanalased. Liikidest on Eestis levinud laanepüü, rabapüü, teder, metsis ehk mõtus, nurmkana ja põldvutt. Rabapüü on looduskaitse I kaitsekategooria, metsis II kaitsekategooria ning laanepüü ja teder III kaitsekategooria liik. Eesti punase raamatu (2008) erinevatesse kategooriatesse kuuluvad Eestis levinud kanalised järgmiselt: rabapüü on ohustatute, metsis ohualdiste, põldvutt, teder ja nurmkana ohulähedaste kategooria liik. Tegutsevad peamiselt maapinnal; jooksevad väledalt, kuid lendavad kohmakalt; ei uju. Ei ole rändlinnud. Allikas: Kanalised. Eesti Entsüklopeedia. [<http://entsyklopeedia.ee/artikkel/kanalised1>] 20.04.2024.

Miks just need linnud ja elukad? Remo Savisaar selgitas, et Eesti on paljudele lindudele ja elukatele leviala poolest kas põhja- või lõunapiiriks, st paljudele huvilistele haruldased. Ka eelpool nimetatud linnud-elukad kuuluvad levikuliselt just nn piiräärseteks.

Ka perepargis lõkketule juures istudes ja põlevate puude leeke vaadates ning praksumist kuulates tulevad pähe huvitavad mõtted. Lähemal ja kaugemal asuvate talude koerte ja lehmade hääled on samuti aeg-ajalt hästi kuulda.

Looduse lõhnad, mida tuul kannab, on metsatalus viibides (ümberringi põllud, aasad, metsad, niidetud rohi-hein) imelised olnud, samuti huvitavad hääled, eriti öises metsas (loomade liikumine ja sellest tekkivad praksumised-raginad, linnud, tuul puid kõigutades sahinaid-raksatusi tekitades jms).

Kevadel saabuvad ja lendavad üle sealsete talumaade suurtes parvedes kured, pardid, haned, luiged jt linnud. Sügisel nad aga kogunevad ja lahkuvad, et järgmisel kevadel jälle tagasi tulla.

Mõnus päikesepaiste, -tõus ja -loojangud, õitsvad metsa- ja põllulilled, õites ja valminud viljadega puud-põõsad aias ja metsas ning sumisevad putukad, lendlevad liblikad kuuluvad samuti talu juurde. Vahva on ka tugev tuul-torm, tihe vihm ja paks udu, miks mitte ka õine ja selge tähistaevas, talvel ka sätendav, varjude rikas lumi, hanged, ilus lumemõll ja tuisuvaalud.

Selle kõige kõrval kevadel-suvel-sügisel ei jää ka sõprade seltsis grillimine ja saunamõnud ning sisukad vestlused-diskussioonid koos õhtusöögiga olemata. Seejuures on ka seened ja metsamarjad asjakohased.

Järgmine, foto (6) (järgmisel leheküljel): **Kaasiku metsatalu** elamu alumise korruse veranda ükselt vaadates on suvine varahommikune vikerkaar end talumetsa kohale sättinud ja toredat vaatepilti pakkunud (vaade lõunasse). Vasakul on pärn, mis oli kaheharuline ja mille siinpoolne, veidi peenem haru ca kolme meetri kõrguselt murdus (kuigi oli ilus vaikne ja päikesepaisteline ilm), samal ajal kui ma veidi eemal murutraktoriga muru niitsin.

Foto 6 on tehtud Jaanilaupäeval 23. juunil 2018. Käesolevaks ajaks pärnast tagapool olevat metsa enam sellisel kujul ei eksisteeri. Nimelt, 2022. aasta detsembris sai selles metsaeraldises lageraie tehtud¹⁰ ja 2023 mais raiutud puude asemele noored kuuseistikutud ning 2023 septembris kuuskede vahele kased (üks rida kuuski, seejärel üks rida kaski jne) istutatud. Seega on seal justkui varasemate kõrgete puude asemel madalad (ca 30–50 cm kõrgused) noored kuused ja kased. Kindlasti tuleb nende eest igal aastal hoolitseda (rohu ja kerkiva võsa eelmadamine). Loodetavasti on 10–15 aasta pärast tegemist juba uue noore metsaga (kuused ca 3 m, kased ca 4 m) ning raiutud ja lageda ala mulje on kadunud. Raieküpseks saavad need puud ca 50 (kased) kuni 80 (kuused) aasta pärast (männid ca 90 aastat). Eks järeltulevad põlved otsustavad oma hoolega uue metsa saatus üle!

¹⁰ Palkide ja küttepuid müügist saadud tulust sai valdavalt uus mets kasvama pandud, kodukontoreid turgutatud ning käesoleva ajakirja väljaandmist toetatud.

Foto 6. Suvine va-
rahommik ja viker-
kaar Kaasiku met-
satalus-maakodus
(esiplaanil vasakul
olev põline pärn,
kes ei kuulu metsa
hulka, pigem talu-
hoovi eraldisele).

Järgnevatel fotodel (7, 8): taluhooned – elamu ja abihoone, vaated lõunast ja läänest.

Fotol 7 näha oleval elamu verandal on suveperioodil vajadusel (jahe ilm, vihmane, kõva tuul jms) mõnus einestada ja päikeseloojangut vaadata. Teise korruse veranda (vintskapi) akendest ja ka teise korruse kabineti-magamistoa aknast (aken on paremini näha fotol 8) on enne videvikku ja/ või pärast saunatamist huvitav ümber hoonete perepargis ja külateel liikuvaid metsloomi jälgida.

Foto 7. Kaasiku metsatalu elamu ja abihoone; fotografeerimise ajal jäi selja taha küps kuumsemets (vt ka fotod 6 ja 9). Tänaheks on see suures osas uuendatud kuuse ja kasega).

Foto 8. Metsatalu juba paistab, kohe olemegi maakodus, metsatalus.

Järgmistel fotodel (9, 10): esimesel fotol (9) – taluhoonetest kohe üle külatee algab talumets (fotol 8 pildiväljast paremal) koos oma mitmekesise floora ja faunaga, kus on tore olla nii päeval kui öösel ja igal aastaajal (ca 10 aastat tagasi oli otse kahe kõrvuti kasvava kuuse suunas /vt foto 9/ minnes nii 50–60 meetri pärast võimalik metssigade karja lesilat läbimõõduga 8–10 meetrit näha, siis oli targem neid vältida.

Foto 9. Talu-maakodu õuelt on oma metsa üle külatee vaid mõnikümmend sammu. Vaade metsale enne lageraie, 2022 detsembris sai tehtud lageraie ja 2023 mais istutati asemele noored kuuseistikut ning 2023 septembris kuuseridade vahele kaseistikute read).

Foto 10. Teiselt poolt tulles-sõites hakkab esmalt silma talu abihoone-kuur.

Ees olev väike lagendik on aga hea koht küttepuidu esialgseks ladustamiseks, edasiseks töötlemiseks-lõhkumiseks ja seejärel halgude transportimiseks; teisel pool teed asub abihoone-kuur (ka küttepuidu jaoks).

Teisel fotol (10) – teeäärse abihoone ja sellest paremal taamal on näha osa rajatud perepargist (mõned kõrged kuused jm), mille rajamisel augustis 1999 ka mitmed head sõbrad ja kolleegid (koos prouadega), nagu Enn Leppik, Sulev Mäeltsemees, Janno Reiljan, Jüri Sepp ja paljud teised head inimesed abivalmilt käed külge panid.

3. Harukontoris võib ka nn ellujäämiskursust läbida

Kaasiku metsatalus-suvekodus Pandivere kõrgustiku serval ja selle nn haru-kodu-kontoris võib ka ekstreemseid olukordi ette tulla. Kord, ca 14–16 aastat tagasi 26. novembril (paraku aastat ei mäleta), laupäeval, olin lõpetamas nn hooaega (vesi oli elamu torustikust talvel külmumise vältimiseks välja lastud, veekraanid lahti monteeritud, külmkapp sulatatud-kuivatatud, vähesed talveks äraviimiseks mõeldud asjad valmis pandud jms). Ilm oli suurepärase – pilvitu ja veel soojendav päike paistis, 2–3 cm lund oli maha sadanud ja õhus mõned külmakraadid, meeleolu suurepärase. Läksin välja ja-lutama ja loodust nautima. Tuju tõusis looduses saadud elamustest veelgi ning otsustasin, et ei sõida mitte täna Tallinnasse, vaid homme, pühapäeva hommikul. Kütsin pliidi ja soojamüüri soojaks – soe ja mõnus oli olla (NB! puukütte ja soojamüüri pliit on kuldaväärt, tõeline kodu süda ja seda mitte ainult maa vaid ka linna tingimustes!). Vaatasin päikeseloojangut, lugesin, kuulasin raadiot ja heitsin varakult magama. Ilmaennustus ei lubanud pühapäevaks ilusat päeva, kuid hullu ka mitte. Öösel kuulasin-vaatasin – tuul on väga vali, mühiseb, kolistab ja tuiskab lund vastu aknaid.

Hommikul ärkates ja akendest välja vaadates jahmatasin – olin lumevangis: öösel oli olnud tugev lumesadu ja tuisk, majast põhjas oli küntud põld pea lumetu (tuul oli just põhjast olnud) ja mustas, lõunapool vastu metsa ja külatee peale oli tuisk kohati kuni ca 2–3 meetri kõrgused hanged kuhjanud. Majast väljudes oli lumi kaugelt üle põlve (maanteeni üks kilomeeter!). Õnneks olin õhtul auto tee äärest maja trepini sõidutanud (et hommikul mugavamalt asju peale tõsta), muidu oleks auto üleni lumehanges olnud (aga ega autoga olnud ka nüüd midagi teha, sest tee oli kõrgetes hangedes; ka jalgsi ei saanud sügava lume tõttu kuhugi minna).

Olin siiski mõneti rahul: elekter oli olemas, mobiiltelefon ja raadio töötasid ning küttepuid piisavalt. Mingil määral oli ka toitu, tikke ja küünlaid. Kõök ja selle kõrval olev väike, isa-ema magamistuba, olid soojad (uksed teistesse ruumidesse hoidsin kinni, et mitte liigselt kütta). Ka kaugemal asuvad naabertalud olid lumevangis. (*Lumikatte pak-sus lumises Kaasiku metsatalus fotodel 7–12 jääb kõvasti maha sellest, mis oli allakir-jutanu lumevangis oleku ajal/ kahjuks ei teinud ma siis fotosid/*).

Helistasin Tapa valla teede korrashoiu eest vastutavale ametnikule ja rääkisin olukorrast. Ta teatas, et esmalt lükatakse lumest vabaks teed nende talude juurde, kus on lapsed, kes peavad esmaspäeval kooli minema ja mind tullakse ilmselt esmaspäeva teisel poolel päästma (ilmselt need talud, kus oli vastav tehnika – sahaga traktor – olid ise võimelised oma teed korda saama). Ametniku vastus rahuldab mind, sest mul ei olnud kiiret (õppe-tööle pidin minema alles neljapäeva pärastlõunal). Püüdsin end olukorda sisse seada ja tegin inventuuri – vett ja sellest teed saan teha värsket puhast lund sulatades, söögiks olid mõned leivaviilud, singi- ja juustulõigud, mõned küpsised, šokolaadi ja midagi oli napilt veel. Arvestasin, et enne teispäeva ei õnnestu mul pääseda ning sellest tulenevalt jaotasin toiduained nappideks söögikordadeks. Oli veel pool toosi tikke ja mõned pike-mad küünlad. Küttepuid oli piisavalt. Pühendusin raadio kuulamisele (eeskätt

ilmateated), lugemisele, lesimisele-mõtlemisele ja pliidikütmisele. Tuba oli soe! Laadisin telefoni ja olin aeg-ajalt ka nõ „välisilmaga“ ühenduses.

Peatselt algasid probleemid – elekter oli vaid väikeste perioodide kaupa, mistõttu ei olnud ka raadiot võimalik kuulata. Mobiiliühendus oli katkendlik. Videviku saabudes hakkasin küünalt kasutama. Peatselt aga märkas, et tikud hakkavad vähenema. Seega – kui elekter taastus mõneks ajaks, siis ma enam küünalt ei kustutanud, vaid lasin edasi põleda. Oli kasu – tikkude lootustandev arv jäi püsima. Öö lähenedes püüdsin pimeduses magama jääda.

Esmaspäeval jätkusid probleemid elektriga (st häiritud oli raadiost ilmateadete kuulamine /paraku ei olnud patareisid käepärast, sest olukord oli täiesti ootamatu; ilmselt tuleb tulevikuks ka patareisid varuda), telefon aga funktsioneeris jätkuvalt periooditi ja lõpuks vaikus (hiljem selgus, et Elisa mast oli Raasikul vigastada saanud). Siiski õnnestus esmaspäeva õhtul telefonitsi teada saada, et minuni püüti mehhanismidega küll jõuda, kuid puud olid tee peale ette langenud ja nende eemaldamiseks-saagimiseks ei olnud traktoristil saagi kaasas ning tööd jäid pooleli lubadusega, et teisipäeva lõunaks olen ehk ikka vaba. Tore oli, toidunormi tuli veelgi vähendada ja rohkem tee joomisega leppida (lund sulatamiseks oli küllaga ja teelehti piisavalt).

Teisipäeva hilisel pärastlõunal saabus tehnika minu taluni ja pärast hulk aega kestnud kõrgete lumevallide-hangede teelt ära lükkamist oli võimalik talust lahkuda. Taastus ka elektriside (sh raadio) ja telefon hakkas pidevalt funktsioneerima. Kuna ilmateated olid siiski ärevad – Piibe maanteel oli palju teele murdunud puid, siis soovitati pimeduses mitte sellele teele sõita (võiis jääda nn lõksu ja siis külmas sõidukis terve öö veeta). Kuna hakkas juba videvikuks kiskuma, otsustasin lähimasse asulasse, Tapa linna sõita, et sealt toitu ja muud vajalikku osta ning veel üheks ööks tallu ööbima jääda.

Ilmselt tegin õige otsuse, sest kolmapäeval ilma valgenedes Tallinna sõites pidin tõdema, et Piibe maantee oli tõesti aeg-ajalt langenud puudega ääristatud (kuid töömehed tegelesid juba puude saagimise, maantee puhastamise ja ohutuks tegemisega) ja lumevallid kõrged. Ennelõunal olin edukalt Tallinnase koju Pirita-Kosele jõudnud ning neljapäeva pärastlõunal juba Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis õppetööl. Seega – ligi kolm päeva ootamatut lumevangistust! Kõike seda seekordset rohke lumega seonduvat ja siis läbielatud – eelnevalt kirjeldatud, on tagantjärele aga päris tore meenutada (kuigi, ega siis talus kohapeal üksi olles – esialgu nii väga tore ka ikkagi ei olnud!).

* * *

Fotodel 11 ja 12 (järgmistel lehekülgedel): vaated osale Kaasiku metsatalu – suve- ja maakodu perepargile-talupargile. Fotol 11 on kaugemal aimatav ka tänase naabrimehe Tõnu (minu vanaisa Jaani endise Kreegi talu) põld. Ees, paremal oleva abihoone ja pea keskel kasvava pihlaka vahel on väike peenramaa, kus kasvatatakse ka tammeistikuid. Tagapool paremalt esimene kõrge kuusk on perepargi rajamisel (august 1999) saksa kolleegi Toni Schulzi (Kiel) ja tema proua Anu (kes oli hulk aastaid meie konverentsil suuliste ettekannete saksa-est-est-est keele tõlgiks ja vajadusel kogumiku artiklite ja kokkuvõtete kirjalikuks tõlkijaks) poolt istutatud.

* * *

PS: Kui maaelamust läänepoolsele rohumaaale hakati pereparki rajama augustis, aastal 1999 (osaliselt näha fotodel 8, 10, 11, 12), ja seda täiendati ka järgevatel aastatel, siis

elamust idapoolsele heina- ja rohumaaale on hilisematel aastatel (2009–21) pereparki laiendatud – rajatud on koos emaga tema nimeline „Salme kaasik“ (2009) ja pärast isa lahkumist 2019, tema mälestuseks „Arvedi männik“ (tõsi – metssead, kitsed ja jänesed on noorte puudele mõnevõrra kurja teinud, kuid seda on püütud uute taimede istutamisega korvata).

* * *

Foto 11. Vaade osale perepargist, mis sai alguse sõprade kaasabil augustis 1999 (allakirjutanu 50. sünnipäeva tähistamisel).

Fotol 12, ees: nulg, selle taga vasakul samuti nulg, millest omakorda vasakul saar (isa istutatud); nulgude taga ja paremal on erinevad kuuse liigid; foto paremast servast teine kuusk on saksa kolleegi Manfred O. E. Henniesi (Kiel-Warder) ja tema proua Monika poolt istutatud (kõik istutatud puud on tänaseks veidi rohkem kui 25–30 aastat vanad).

Nii Toni, Anu kui Manfred on meie hulgast paraku juba lahkunud. Pargipuude ümbert toimub perioodiline murutraktoriga (vahel puude alt osaliselt ka käsitsi, vikati abil) rohu niitmine. Ka fotol 12 on isa istutatud saarepuu taga taamal (vasakul ja paremal) näha tänase naabertalu põld ja kaugemal metsa taustal ka naabri taluhooned.

Aastal 2013, kui Riigikantselei oli alustanud kampaaniat „Kingitused Eesti Vabariigi 100. sünnipäevaks“, ühinesin sellega ning istutasin 70 tammetõru, millest ca pooled läksid kasvama. Nendest võrsunud istikutega alustasin ka tütrepoja nimelise „Julius Marcuse minitammiku“ rajamist (2019; tammed võtavad kasvades palju ruumi, mistõttu ei saa neid väga tihedasti istutada). On probleeme, sest noored tammed maitsevad hästi jänele ja kitsedele ning igal aastal on vaja ära hammustatud ning vigastatud taimede asendamise tegeleda. Seetõttu olen tammeistikuid täiendavalt tõrudest (korjatud suurte tamme alt Pärnu Rannapargis, ka Saksamaal Manfredi tütre Bettina koduaias Frankfurdis (Main), Manfredi koduaias Warderis jm) Kaasiku talus abihooone kõrval oleva peenramaal ja Pirita-Kosel aia peenramaal juba ette kasvatatud ning siis paari- kolme, viie-kuue aastased istikud nii pereparki istutanud kui sõpradele kinkinud (sh istutanud nii Värska sanatooriumi rannaparki kui Jänedä Mõisa Musta Täku talli kõrval olevale haljasalale tiigi äärde meie konverentside meenutamiseks). Seni, kuni

metsaelukad jätkavad noorte tamme „rüüstamist-okste naksamist“, jätkatakse tõrudest istikute kasvatamist, et veel edaspidigi vajaminevaid istikuid saada.

Foto 12. Vaade osale rajatud perepargist. Ees olev nulg on jõudsalt kasvanud.

Huvitav lugu on kastanitega. Selle sajandi esimesel kümnendil, tagasi Krimmis toimunud Ternopili Rahvusliku Majandusülikooli poolt korraldatud rahvusvaheliselt teaduskonverentsilt peatusin mõned päevad Ukraina pealinnas Kiievis ja elasin peatänav Khreštšatyku alguses ühes hotellis ning korjasin sealsel promenaadil kasvavate kastanite alt nende mune. Istutasin mõned pereparki ja need läksid päris hästi kasvama. Nende kasv pole küll väga kiire olnud, sest metsaelukad on ka neid aeg-ajalt tugevasti näksinud. Aga noored puud on siiski kosunud ja loodan, et neist saavad tulevikus ilusad suured kastanipuud. Huvitav on asjaolu, et Eesti ja Kiievi vaheline vahemaa on suur ning nad asuvad erinevates kliimatingimustes, aga puud on läinud edukalt kasvama.

4. Haru-kodukontor Pärnu kesklinnas

Järgmisel fotol (13): Pärnu kesklinnas 19. sajandi viimasel kümnendil (1892 või 1894, täpselt pole teada) ehitatud korterelamu (ilmselt hiljem ka ümber ehitatud ja renoveeritud) teisel korrusel ja kolmandal (katusekorrusel) asuvas korteris (68,4 m²) on ka **kodukontor** alates 2005. aastast kui allakirjutanul oli vajadus aeg-ajalt Tartu Ülikooli Pärnu Kolledžis õppetööd teha (2001–2019),¹¹

Aastatel 2001–2005 üürisin kortereid Suur-Kuke tänaval ja Tammsaare puiesteel (üle tee oli Estonia SPA), kuid pidasin üürimist raha raiskamiseks ning otsustasin siiski enesele korter osta (tõsi, pangalaenuga).

Tagantjäreli oli see mõistlik otsus. Pangalaenuga ostetud korterisse paigutatud raha on läinud investeringuks, mis aja jooksul kasvab ning ammu pangale tagasi makstud raha

¹¹ Episoodiliselt tegin õppetööd ka Narva Kolledžis (kuni suveni 2019). Narvas oli õõbimine (tavaliselt üks õõ) õppejõudude külalistubades-korterites korraldatud.

järel on olemas korralik korter, mida saab kas kasulikult müüa (asukoht on hea), lastele kinkida või parandada aga esialgu ka ise seda kasutada.

Korterite üürimiseks makstud raha oli investeeringu kõrval mõneti tulde lastud raha. Pärast üürilepingute lõppemist ei olnud midagi investeeritud, olid vaid tuhmuvad mälestused nendest perioodidest, kui oli vajadus ning võimalus neis korterites peamiselt ööbida ja ka põgusalt elada. Kortoris on Internet ja muu sellega seonduv nii kontoritöök kui vabaks ajaks (TV). Külma perioodil on sooja saamiseks ahi, kamin, konvektorid ja õhk-õhk soojuspump (kõik soojaallikad on kasutusel vastavalt vajadusele; pesuruumidesse on paigutatud ka pörandaküte).

Asukoht on hea – lähedal on toidukauplused, apteek, söögikohad, Pärnu Vanapark (rajatud aastal 1831 koos „Badesaloni /vannisaloni/“ ja kõlakoja), nii sise- kui välisturg on lähedal (haru-kodukontoris viibides ja kõõgi laua taga olles turg paistab; minna ca 3–4 min), jalgsi bussijaama ca 6–7, kontserdimajja ja teatrisse 20 ning randa 10–12 minutit. Kolledžisse jõuab jalutades poole tunniga ning jahtsadamasse veidi enam.

Praegu on ruumid kasutusel nii haru-kodukontorina ja ka elamiseks kui on huvi Pärnus puhkust veeta või muul eesmärgil (teatrietendused, kontserdid jms) seal viibida.

Hoone kõik korterid on renoveeritud ja korras. Aias on ka niipalju ruumi ja rohelist, et seal on võimalik iga ühel segamatult viibida ja grillida või muidu aega veeta (sh lugupeetud loodusmeest Fred Jüssit eeskujuks võttes – logeledda). Pea iga korteri jaoks on ka hoovis ca 12 m² suurune panipaiga-kuuri boks küttepuid, jalgrataste, abivahendite, aia-tööriistade jms hoiustamiseks.¹²

Foto 13. Vaade Pärnu nn suvekorterile (teine ja kolmas korrus) maja hoovist, kus on ruumi nii enesele kui sõpradele. Jätkub nii töötamiseks kui puhkamiseks, mil kuni pärastlõunani päike pikalt paistab ja mere äärde kutsub. Punase katusega kõrvalhoone ees põõsaste vahel paistab toolide ja lauaga puitplatvorm puhke kohana. Esiplaanil on naaberhoone-korter-elamu kinnistu aed.

¹² Pea iga korteri jaoks seepärast, et paari korteri omanikud müüsid oma boksid kui neile mitte vajalikud, teistele majaanikele, korterite omanikele. Seega on mõne korteri jaoks nüüd kaks boksi.

Lõpetuseks

Ilmselt võib allakirjutanu nii Pirita-Kose kui Pärnu ja Kaasiku metsatalu kodu-kontoreid (nende loomist ja arendamist ca 55 aasta jooksul) ning nendega seonduvat (oma metsas metsandusega heaperemehelik tegelemine: metsa korrastamine /erinevad raied, uue metsa istutamine, noore metsa hooldus jms /sh korduvalt Keskkonnaameti Lääne-Virumaa Rakvere kontori poolt tunnustatud; osalemine eraomanikest metsaorganisatsioonide tegevuses Tallinnas ja Amblas/, perepargi rajamine jms). Kaasiku talu kujundamine on olnud omaette protsess Eesti Vabariigis toimunud erastamise käigus: allakirjutanul oli võimalus õigusvastaselt võõrandatud vara tagastamise protsessis perekonnale jätta vanaisa endisest Kreegi talust vaid metsa- ja karjamaa (2,95 ha) ning ülejäänud maadest loobuda (põhjus: meie perekond ei pidanud vajalikuks põllumaad kasutusele võtta /ei olnud põllumehe kogemusi ega huvi/, veel vähem aga soise karjamaaga midagi ette võtta). Selle asemel oli võimalus aga kogunenud erastamisväärtpaberite (EVP, nn kol-lased kaardid) eest metsamaad juurde osta. Seda endise Kreegi talu metsa maa kõrval vabaks jäänud metsamaade arvelt ca 14 ha, mistõttu kogu uue Kaasiku talu valdavalt metsamaade kompaktsuks suuruseks kujunes veidi üle 17 ha.

Käesoleval ajal on Kaasiku metsatalus majandada 10,67 ha maad, sh 9,97 ha metsamaad ning 0,7 ha maast on perepargi ja rohumaad all, lisaks 0,2 ha lepinku küttepõõs. Metsamaale on valdavalt uus mets kasvama pandud, mida tuleb regulaarselt hooldada (võsa lõikus jms) lootuses, et ca 10–15 aasta pärast on istutatud kuused-kased kahe-kolme meetri kõrgused.

Kodukontori-büroo loomist ja arendamist Tallinnas ning täiendavalt haru-kodukontorite asutamist Lääne-Virumaa metsatalu (mille aluseks oli Kaasiku talu kujundamine-arendamine) ja Pärnusse (sh korteri renoveerimist-väljaehitamist /2005–2017/ seoses õppetööga TÜ kolledžis aastatel ... – 2002–2019), võib mõnes mõttes samuti üheks väikeseks osaks oma tagasihoidlikust elutööst lugeda.

Ühtlasi võib rahuldustundega väita, et kodukontorite olemasolu on võimaldanud oma töiseid tegevusi paindlikult ning aja- ja ressursisäästlikult, sageli ka operatiivselt korraldada. Korteri (haru-kodukontori) Pärnus (nii nagu Kaasiku metsatalu koos haru-kodukontoriga) on sageli ka pere liikmete ja sugulaste kasutuses. Sõbrad ja kolleegid on olnud varem ja on ka edaspidi teretulnud!

Nüüd, kus ma enam Eestis õppetööga ei tegele, küll aga olen külalisprofessorina (lisaks ka Georgia Tehnikaülikoolis doktoriõppe programmi välismaine juht), õppetöö ja juhendamisega Georgia ülikoolides olnud seotud (koroona viiruse tõttu praegu sidevahendite kaudu nn distantiselt), on kodukontoril-bürool Tallinnas väga oluline tähtsus. Kuigi õppetööd mul enam Eestis ei ole, olen aktiivselt osaline eeskätt kuulajana nn veebise-minarides (metsanduse ja see annab omakorda võimalused paindlikuks tegevuseks).

Eelnevale lisand, panganduse, hariduse jt valdkondades, lisandunud on ka mitmed mõt-tekojad, näiteks Academia Pernaviensis). Ka siin on palju abi nii kodukontorist-büroost kui haru-kodukontoritest. Internetiühendus on olemas nii Tallinna, Lääne-Virumaa (siin küll esialgu kehvapoolne, kuid kannatlikult talutav) kui Pärnu kontoris väikeses ma-hus uurimistöö ja juba traditsioonilise rahvusvahelise teaduskonverentsi ettevalmistamine ning teadusajakirja numbrite väljaandmine igal aastal ja jälle kodukontoris-büroos Tallinnas ning harukontorites. Vähenenud õppekoormuse tõttu õnnestub kindlasti ehk rohkem ka Lääne-Virumaal metsatalus ja Pärnus viibida. Seda enese poolt reguleeritavat

tegevust (st aeg ja ruum on suures osas enda määrata-otsustada) toetavad kindlasti kodukontorid, et oma teiste tegevuste kõrval ka hobidega tegelemist soodustada (süntees: töö – puhkus – hobiaid – ühiskondlik tegevus jms).

September 2021 – aprill 2024

Tallinnas, Pirita-Kose kodukontoris-büroos; haru-kodukontoris maakodus Kaasiku metsatalus ja haru-kodukontoris suvepealinnas Pärnus.

Lugupidamisega

Matti Raudjärv

(Alumni /vilistlane/:

- o TTÜ – alates 1974 ja
- o DAAD /Saksamaa LV, Bonn/ – alates 1990;

Mattimar OÜ: asutaja, omanik ja tegevdirektor /alates 12.10.1993/;

Küalisprofessor ja doktorantide õppe välismaine juht Georgia Tehnikaülikoolis /asub Tbilisis/, valitud aastal 2018 ja küalisprofessor Tbilisi Riiklikus Ülikoolis /määratud aastal 2018/;

Tartu Ülikooli sotsiaalteaduste valdkond: emeriteerunud 1. märtsist 2021)

* * *

PS: Eelolevas artiklis toodud kogemuse kirjeldus ei ole midagi erilist, kuna oma kodukontori võivad paljud inimesed ka ise enesele sisse seada (küllap paljud on seda ka teinud või tegemas). Kindlasti paljudel juhtudel võib see isegi allakirjutanust paremini õnnestuda. Autor on küll aga seda meelt, et kodukontor (-id) võimaldab (-vad) oma tegevusteks pigem paremaid motivatsioone luua kui ilma selleta (nendeta).

Loomulikult sõltub see ka töö iseloomust ja inimesest ning tema perekonnast. (MR)

Lisad:

A: Kaasiku metsatalu Kaasiku kinnistul (4,9 ha) on peale perepargi, rohumaa ja aiamaa, ka metsamaad (4,1 ha), lisaks Kreegi kinnistu (3,0 ha metsamaad) ja Mäenõlva kinnistu (2,8 ha metsamaad). Kokku seega 10,7 ha, millest metsamaad on 9,9 ha, tegelikult on Kaasiku kinnistul ca 0,3 ha (perepargi ja rohumaa äärtes) metsa all (lepad ja haavad), mis kasvavad ajapikku raieküpsiks ning siis on võimalik nad raiuda küttepuidudeks. St, et metsa kasvatamiseks ja hooldamiseks on ca 10,2 ha.

Allpool olevad fotod Mäenõlva noorendikust, mis loodetavasti ajapikku uue metsa kujundavad. Kuuse istikud on istutatud 2010. aastal.

Kreegi kinnistule sai kuused istutatud 2020. aastal ning Kaasiku kinnistule kuused ja kased (vaheldumisi read) vastavalt 2023. aasta kevadel ja 2024. kevadel. 2023. aasta 2024. aasta jooksul oli nii kuuse kui kase juurdekasv nii väike, et maapinna taustal ei olnud võimalik tulevastest puudest korralikku fotot saada. Jäägu fotod nendest kahest kinnistust edaspidiseks.

Fotod 14 – 16: Ca 15. aastased kuused Kaasiku talu Mäenõlva kinnistul (pildistatud 27. detsembril 2024 naaberküla Reinevere Undiaugu talu peremehe Jaanus Palmi poolt)

* * *

B: Kõigis Matti Raudjärve kodukontorites ja ka looduses Kaasiku talus oli pikki aastaid palju abi, nõu ja tuge nii ideeliselt, moraalselt kui füüsiliselt tartlannalt Tiina Kremannilt, kes paraku lahkus pärast aastast rasket haigust meie seast:

TIINA KREMANN (3.06.1952 – 13.11.2024). IN MEMORIAM¹³

Tiina Kremann sündis 3. juunil 1952 Tartus ema Leida ja isa Edgar Tartu perre. Elas algul Suure-Kambjas koos paar aastat vanema õe, ema ja isaga ühetoalises ühiskööbiga korteris. Noorpõlves Tiina ristiti. Koolitee algas Kambja 8-klassilises koolis 1960. aastal.

Pärast elamist Suure-Kambjas kolis perekond Kaatsi külla vanasse Kambja vallamajja, kus algselt oli nende pere kasutada üks tuba ja köök. Selles majas elas kokku neli perekonda

Aastaid hiljem avanes võimalus osta kogu maja, kus Edgar ja Leida elasid elu lõpuni. Leida oli Kambja koolis õpetaja ja Edgar poepidaja ning talunik. Kui Tiinal oli kaheksa klassi Kambja koolis lõpetatud, järgnesid õpingud Tartu 1. keskkoolis. Kooli kõrvalt vabal ajal töötas Tiina Tartu Õlletehases, pärast seda läks ta tööle Tartus Jaama pst. lasteaeda kus oli kasvatajaks ning seal edasi Tartu Pensioniametisse, Riigikassasse ja lõpuks Tartu hooldekodusse (seal töötas ta ka pensionieas). Tiinal oli hobideks aiandus, õmblemine ja reisimine.

Tiina lahkus meie seast 13. novembril Tartu Ülikooli kliinikumis Maarjamõisas.

¹³ In memoriامي koostamise aluseks oli Tiina tütre Katre ja tütrepoja Kristjani algmaterjal, mida allakirjutanu vajadusel korrigeeris.

Tiinat jäid leinama õde Aivi, lapsed Kert ja Katre ning lapselapsed Kristjan, Sandra, Kevin, Kristofer ja Karlos.

Tiina saadeti ära 21. novembril Tartu Krematooriumis lähedaste, sõprade ja endiste töökaaslaste poolt ning samal päeval asetati urn Tartus Raadi kalmistu mulda ema-isa kõrvale.

Austuse, tänu ja kurbusega Tiinat meenutades

Matti